

รายละเอียดของรายวิชา

ชื่อสถาบันอุดมศึกษา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขต/คณะ/ภาควิชา	วิทยาเขตขอนแก่น/คณะพุทธศาสตร์/สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

หมวดที่ ๑ ข้อมูลโดยทั่วไป

๑. รหัสและชื่อรายวิชา	๑๐๑ ๒๐๖ จิตวิทยาในพระไตรปิฎก (Psychology in Tipitaka)
๒. จำนวนหน่วยกิต	๓ หน่วยกิต (๓-๐-๖)
๓. หลักสูตรและประเภทของรายวิชา	พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
๔. อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาและอาจารย์ผู้สอน	พระมหาโยธิน โยธโก รศ.ดร.
๕. ภาควิชาการศึกษา / ชั้นปีที่เรียน	ภาควิชาการศึกษาที่ ๒ ชั้นปีที่ ๒
๖. รายวิชาที่ต้องเรียนมาก่อน (Pre-requisite) (ถ้ามี)	ไม่มี
๗. รายวิชาที่ต้องเรียนพร้อมกัน (Co-requisites) (ถ้ามี)	ไม่มี
๘. สถานที่เรียน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ต.โคกสี อ.เมืองขอนแก่น จ.ขอนแก่น
๙. วันที่จัดทำหรือปรับปรุงรายละเอียดของรายวิชาครั้งล่าสุด	๒ ตุลาคม ๒๕๖๘

หมวดที่ ๒ จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์

๑. จุดมุ่งหมายของรายวิชา	เพื่อให้บัณฑิตมีความรู้เรื่องจิตและกระบวนการทำงานของจิตตามแนวพระสูตรและพระอภิธรรมปิฎก มองเห็นความสำคัญของจิตในฐานะเป็นที่เกิดของพฤติกรรมทั้งปวง สามารถใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ควบคุมจิตตนเองได้ เข้าใจตนเองและผู้อื่นใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
๒. วัตถุประสงค์ในการพัฒนา/ปรับปรุงรายวิชา	<ol style="list-style-type: none"> ๑. เพื่อให้บัณฑิตรู้และเข้าใจลักษณะโครงสร้างของชีวิตแนวพุทธจิตวิทยา ๒. เพื่อให้บัณฑิตรู้และเข้าใจกระบวนการทำงานของจิตและเจตสิกในฐานะเป็นจุดเกิดแห่งพฤติกรรมมนุษย์ ๓. เพื่อให้บัณฑิตเข้าใจหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับจิต สามารถควบคุมจิตตนเองได้ เข้าใจผู้อื่น มีจิตเมตตาอารีพร้อมช่วยเหลือเมื่อเห็นผู้อื่นมีความทุกข์ ๔. เพื่อฝึกฝนให้บัณฑิตสามารถใช้จิตวิทยาในพระไตรปิฎกเพื่อการเผยแผ่ธรรมแก่พุทธศาสนิกชนได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ

หมวดที่ ๓ ลักษณะและการดำเนินการ

๑. คำอธิบายรายวิชา			
ศึกษาศึกษาคำสอนเรื่องจิตและเจตสิกในพระไตรปิฎก เปรียบเทียบกับเรื่องจิตวิทยาตะวันตกปัจจุบัน พฤติกรรม ของมนุษย์ตามแนวจิต ๖ และการพัฒนาจิตด้วยสมถะและวิปัสสนา			
๒. จำนวนชั่วโมงที่ใช้ต่อภาคการศึกษา			
บรรยาย	สอนเสริม	การฝึกปฏิบัติ/งานภาคสนาม/การฝึกงาน	การศึกษาด้วยตนเอง
การบรรยาย ๔๕ ชั่วโมง/ภาคการศึกษา	ไม่มี	ฝึกงานภาคสนามจำนวน ๓ ชั่วโมง	การศึกษาด้วยตนเอง ๖ ชั่วโมงต่อสัปดาห์
๓. จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์ที่อาจารย์ให้คำปรึกษาและแนะนำทางวิชาการแก่นิสิตเป็นรายบุคคล			
- รายบุคคลคนละประมาณ ๓๐ นาที (เฉพาะนิสิตรูปที่ต้องการขอคำปรึกษา)			
- รายกลุ่ม กลุ่มละ ๔๐ นาที โดยประมาณ			

หมวดที่ ๔ การพัฒนาการเรียนรู้ของนิสิต

๑. คุณธรรม จริยธรรม
๑.๑ คุณธรรม จริยธรรมที่ต้องพัฒนา
<ul style="list-style-type: none"> - ใช้พุทธจิตวิทยาในการจัดการกับอารมณ์ที่ไม่พึงประสงค์ - มีจิตเมตตาโอบอ้อมอารี ช่วยเหลือผู้อื่น - อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างสันติ - มีสุขภาพจิตดี อารมณ์แจ่มใส
๑.๒ วิธีการสอน
<ul style="list-style-type: none"> - บรรยายโครงสร้างของชีวิตพร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ของชีวิตและที่สำคัญที่สุดคือจิตซึ่งเป็นจุดกำเนิดของความสุขและทุกข์พร้อมทั้งวิธีการฝึกจิตแนวพุทธ เป็นต้น - ให้นิสิตฝึกกิจกรรมภาคปฏิบัติโดยไปเยี่ยมและให้กำลังใจคนไข้ที่โรงพยาบาลและตามหมู่บ้านใกล้เคียงพร้อมกับรายงานผล

<p>๑.๓ วิธีการประเมินผล</p> <ul style="list-style-type: none"> - พฤติกรรมการเข้าเรียน การตรงต่อเวลา - งานที่ได้รับมอบหมาย และการเข้าร่วมกิจกรรม
<p>๒. ความรู้</p>
<p>๒.๑ ความรู้ที่ต้องได้รับ</p> <ul style="list-style-type: none"> - มีความรู้ความเข้าใจเรื่องจิต เจตสิกและโครงสร้างของชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนา - มีความเข้าใจกระบวนการพัฒนาจิตตามแนวพุทธจิตวิทยา - มีความรู้ความเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลตามแนวจิต ๖ - มีความเข้าใจเกี่ยวกับอารมณ์ พฤติกรรมและการทำจิตบำบัดเชิงพุทธ
<p>๒.๒ วิธีการสอน</p> <p>บรรยาย อภิปราย การถาม-ตอบ มอบหมายให้ทำงานเป็นกลุ่ม ให้นำเสนอรายงาน</p>
<p>๒.๓ วิธีการประเมินผล</p> <ul style="list-style-type: none"> - ทดสอบย่อย สอบกลางภาค สอบปลายภาค ด้วยข้อสอบที่เน้นการวัดหลักการและทฤษฎี - ประเมินจากการออกกิจกรรมภาคสนามและนำเสนอผลงานในชั้นเรียน
<p>๓. ทักษะทางปัญญา</p>
<p>๓.๑ ทักษะทางปัญญาที่ต้องพัฒนา</p> <ul style="list-style-type: none"> - นิสิตมีความสามารถเข้าใจเรื่องจิตตามแนวพุทธและกระบวนการทำงานของจิตอย่างเป็นระบบ คิดวิเคราะห์ห้อย่างเป็นระบบ สามารถแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันของตนเองและผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์
<p>๓.๒ วิธีการสอน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การบรรยายในชั้นเรียนถึงเรื่องโครงสร้างของชีวิต เรื่องจิต เจตสิกในพระไตรปิฎกและเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง - เรียนรู้ร่วมกันในลักษณะกิจกรรมกลุ่มศึกษานอกสถานที่โดยใช้โครงการใช้พุทธจิตวิทยาตรวจเยี่ยมและให้กำลังใจผู้ป่วยแล้วนำผลที่ได้รับมาอภิปรายร่วมกันเพื่อหาข้อสรุปส่วนดีปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขต่อไป
<p>๓.๓ วิธีการประเมินผล</p> <ul style="list-style-type: none"> - การทดสอบกลางภาค และทดสอบปลายภาค - ประเมินจากรายงานและการทำกิจกรรมกลุ่ม
<p>๔. ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ</p>

<p>๔.๑ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบที่ต้องพัฒนา</p> <ul style="list-style-type: none"> - พัฒนาทักษะในการสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้เรียนด้วยกัน - พัฒนาความเป็นผู้นำและผู้ตามในการทำงานเป็นทีม - พัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีความรับผิดชอบในงานที่มอบหมาย
<p>๔.๒ วิธีการสอน</p> <ul style="list-style-type: none"> - จัดกิจกรรมกลุ่มในการวิเคราะห์กรณีศึกษา - มอบหมายงานกลุ่ม - การนำเสนอรายงานกลุ่มของแต่ละกลุ่ม
<p>๔.๓ วิธีการประเมินผล</p> <ul style="list-style-type: none"> - รายงานที่นำเสนอ พฤติกรรมการทำงานเป็นทีม

หมวดที่ ๔ แผนการสอนและการประเมินผล

๑. แผนการสอน

ลำดับ ที่	หัวข้อ/รายละเอียด	จำนวน ชั่วโมง	กิจกรรมการเรียนรู้ การ สอน สื่อที่ใช้ (ถ้ามี)	ผู้สอน
๑	<p>บทที่ ๑</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความหมายของจิตวิทยาแนวพุทธและจิตวิทยาตะวันตก - วัตถุประสงค์ของการศึกษาจิตวิทยา - ลักษณะที่สอดคล้องกันและต่างกันระหว่างจิตวิทยาเชิงพุทธ และจิตวิทยาตะวันตก 	๓	บรรยาย ถาม-ตอบ เปิดโอกาสให้แสดง ความคิดเห็น	พระมหาโยธิน โยธิโก รศ.ดร.
๒ - ๓	<p>บทที่ ๒ โครงสร้างของชีวิต : ชั้น ๕</p> <ul style="list-style-type: none"> - ลักษณะทางกายภาพ (รูปชั้น) - ลักษณะทางจิตใจ (นามชั้น) - ความสัมพันธ์ระหว่างชั้นต่าง ๆ (ร่างกายและจิตใจ) - ชั้น ๕ กับอุปาทานชั้น (ชีวิตที่เป็นปัญหา) - อาหารหล่อเลี้ยงชีวิต - ข้อสังเกตทางจิตวิทยา 	๖	บรรยาย ถาม-ตอบ เปิดโอกาสให้แสดง ความคิดเห็น	พระมหาโยธิน โยธิโก รศ.ดร.

๓	บทที่ ๓ โครงสร้างของชีวิต : อายตนะ ๖ - อายตนะ ๖ ตัวรับรู้และเสพเสวยโลก - ประเภทและระดับของการรับรู้ - ความถูกต้องและผิดพลาดของการรับรู้ - ข้อสังเกตทางจิตวิทยา	๓	บรรยาย ถาม-ตอบ เปิดโอกาสให้แสดง ความคิดเห็น	พระมหาโยธิน โยธิโก รศ.ดร.
๔ - ๕ - ๖	บทที่ ๔ จิต - เจตสิก - ความหมายและการจำแนกประเภท ของจิตและเจตสิก - กระแสการทำงานของจิต(วิถีจิต) - ขั้นตอนการทำงานของจิตแต่ละขณะ - การแตกดับของชีวิตและจิต - เจตสิกในฐานะผู้ปรุงแต่งจิตและเกิด- ดับร่วมกับจิต	๔	บรรยาย ถาม-ตอบ เปิด โอกาสให้แสดงความ คิดเห็น	พระมหาโยธิน โยธิโก รศ.ดร.
๗ - ๘	บทที่ ๕ อริยสัจจ ๔ : จุดเริ่มและ หัวใจจิตวิทยาพุทธ - ความจริงเกี่ยวกับทุกข์ : ชนิดและ ระดับของทุกข์ - เหตุแห่งทุกข์ : แนวโน้มพื้นฐานแห่ง ชีวิต รูปแบบแห่งปัจจุสมุปบาท - ความสิ้นทุกข์ : ความจริงเกี่ยวกับ ความสุขและความสำคัญของโสมนัส ปิติ สุข มุทิตา และทุกข์ - ทางพ้นทุกข์ : อริยมรรคมีองค์ ๘ กับ ความสัมพันธ์ระหว่างอริยสัจจ ๔ และปัจจุสมุปบาท ๑๒ - ข้อสังเกตทางจิตวิทยา	๖	บรรยาย ถาม-ตอบ เปิด โอกาสให้แสดงความ คิดเห็น	พระมหาโยธิน โยธิโก รศ.ดร.
๙ - ๑๐	บทที่ ๖ จริต ๖ กับการสร้างมนุษย์ สัมพันธ์เชิงพุทธ -ความหมายและประเภทของจริตใน พระไตรปิฎก - เหตุเกิดของจริต -วิธีการสังเกตจริตในคัมภีร์ทาง พระพุทธศาสนา(วิสุทธิมรรค) - สังเกตจากอิริยาบถ	๖	บรรยาย ถาม-ตอบ เปิด โอกาสให้แสดงความ คิดเห็น	พระมหาโยธิน โยธิโก รศ.ดร.

	<ul style="list-style-type: none"> - สืบเกิดจากการทำงาน - สืบเกิดจากการกิน - สืบเกิดจากการดู - สืบเกิดจากกรรมที่ <p>ประพตติ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประโยชน์จากการเรียนรู้จริต ๖ <ul style="list-style-type: none"> - การครองใจคน - การมอบหมายงาน - การอบรมสั่งสอน - การติดต่อ 			
๑๑ - ๑๒	<p>บทที่ ๗</p> <p>อารมณ์กับพฤติกรรมและจิตบำบัดเชิงพุทธ</p> <ul style="list-style-type: none"> - อารมณ์คืออะไร - ชนิดของอารมณ์ - สิ่งเร้าและกระบวนการที่ทำให้เกิดอารมณ์ - บทบาทและลักษณะของอารมณ์ที่มีผลต่อพฤติกรรม - สมถะ-วิปัสสนา:แบบฝึกและการควบคุมอารมณ์ตามแนวพุทธ - สมถะและวิปัสสนา : หลักการและวิธีการจิตบำบัดเชิงพุทธ 	๖	บรรยาย ถาม-ตอบ เปิดโอกาสให้แสดงความความคิดเห็น	พระมหาโยธิน โยธีโก รศ.ดร.
๑๓ - ๑๔ - ๑๕	<p>บทที่ ๘</p> <p>จิตวิทยาพระพุทธศาสนาเชิงประยุกต์</p> <ul style="list-style-type: none"> - การประยุกต์ใช้จิตวิทยาพระพุทธศาสนาเพื่อดูแลและให้กำลังใจผู้ป่วย - การใช้จิตวิทยาพระพุทธศาสนาในการสอนเยาวชน 	๘	<ul style="list-style-type: none"> - นิสิตทุกรูปเข้าร่วมอบรมเทคนิคการใช้พุทธจิตวิทยาเพื่อการเผยแพร่ ประกอบด้วย ภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ โดยคณาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ - แบ่งนิสิตออกเป็นกลุ่มออกเยี่ยมผู้ป่วยตามสถานพยาบาลและชุมชนเพื่อให้กำลังใจและให้ 	อาจารย์และนิสิตทุกรูป

			คำแนะนำการใช้ หลักธรรมในการ ประกอบจิตยามป่วยไข้	
๑๖	สอบวัดผลปลายภาค	๓		

๒ แผนการประเมินผลการเรียนรู้

ที่	วิธีการประเมิน	สัปดาห์ที่ประเมิน	สัดส่วนของการประเมินผล
๑	สอบปลายภาค	๑๖	๖๐%
๒	วิเคราะห์กรณีศึกษา คำนคว้า การ นำเสนอรายงาน การทำงานกลุ่มและผลงาน การส่งงานตามที่มอบหมาย	ตลอดภาคการศึกษา	๒๐%
๓	การเข้าชั้นเรียน การมีส่วนร่วม อภิปราย เสนอความ คิดเห็นในชั้นเรียน	ตลอดภาคการศึกษา	๒๐%

หมวดที่ ๕ ทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน

<p>๑. เอกสารและตำราหลัก</p> <p>พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาฯ แพล ๔๕ เล่ม (เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ให้ศึกษา).</p> <p>คัมภีร์อรรถกถาและฎีกาและคัมภีร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่ให้ศึกษา).</p> <p>วไลพร ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม. จิตวิทยาพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ : บริษัทเมตาร์ท จำกัด, ม.ป.ป., ๒๕๓๘.</p> <p>พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต). พัฒนาชีวิตด้วยจิตวิทยาแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.</p>

<p>พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต). จากจิตวิทยาสู่จิตภาวนา. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.</p> <p>พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต). จิตวิทยาเพื่อการพัฒนาคนตามแนวธรรมชาติ. กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.</p> <p>พระราชวิสุทธิกวี (พิจิตร จิตตวณโณ). การพัฒนาจิต. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.</p>
<p>๒. เอกสารและข้อมูลสำคัญ</p>
<p>๓. เอกสารและข้อมูลแนะนำ</p> <p>พระพุทฺธโชติสาจารย์. วิสุทธิมรรคแปล ภาค๑-๓. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘.</p> <p>พระธรรมปิฎก(ป.อ.ปยุตฺโต). พุทธธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.</p> <p>ระวี ภาวิไล. อภิธรรมสำหรับคนรุ่นใหม่. กรุงเทพฯ : บริษัทธรรมสาร จำกัด, ๒๕๓๖.</p> <p>นิภา นิรยาณ. การปรับตัวและบุคลิกภาพจิตวิทยาเพื่อการศึกษาและชีวิต. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๐.</p> <p>สมัคร บุราวาส. จิตวิทยาและการทำใจทางพระพุทธศาสนา. พระนคร : คลังวิทยา, ๒๕๐๒.</p> <p>สุชา จันทร์เอม. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓.</p> <p>พ.อ.ปิ่น มุกข์นิต. พุทธวิธีครองใจคน. พระนคร : คลังวิทยา, ๒๕๑๓.</p> <p>พ.อ.ปิ่น มุกข์นิต. ปาฐกถาเรื่องจิต. กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.</p>

หมวดที่ ๖ การประเมินและปรับปรุงการดำเนินการของรายวิชา

<p>๑. กลยุทธ์การประเมินประสิทธิผลของรายวิชาโดยนิสิต</p> <p>การประเมินประสิทธิผลในรายวิชานี้ ที่จัดทำโดยนิสิต ได้จัดกิจกรรมในการนำแนวคิดและความเห็นจากนิสิตได้ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - การสนทนากลุ่มระหว่างผู้สอนและผู้เรียน - การสังเกตการณ์จากพฤติกรรมของผู้เรียน - แบบประเมินผู้สอน และแบบประเมินรายวิชา
<p>๒. กลยุทธ์การประเมินการสอน</p> <p>ในการเก็บข้อมูลเพื่อประเมินการสอน ได้มีกลยุทธ์ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - การสังเกตการณ์สอนของผู้ร่วมทีมการสอน - ผลการสอบ /ผลงานเชิงประจักษ์

๓. การปรับปรุงการสอน

หลังจากผลการประเมินการสอนในข้อ ๒ จึงมีการปรับปรุงการสอน โดยการจัดกิจกรรมในการระดมสมอง และหาข้อมูลเพิ่มเติมในการปรับปรุงการสอน ดังนี้

- สัมมนาการจัดการเรียนการสอน
- การวิจัยในและนอกชั้นเรียน

๔. การดำเนินการทบทวนและการวางแผนปรับปรุงประสิทธิผลของรายวิชา

จากผลการประเมิน และทวนสอบผลสัมฤทธิ์ประสิทธิผลรายวิชา ได้มีการวางแผนการปรับปรุงการสอน และรายละเอียดวิชา เพื่อให้เกิดคุณภาพมากขึ้น ดังนี้

- ปรับปรุงรายวิชาทุก ๓ ปี หรือตามข้อเสนอแนะและผลการทวนสอบมาตรฐานผลสัมฤทธิ์ตามข้อ ๔
- เปลี่ยนหรือสลับอาจารย์ ผู้สอน เพื่อให้มีมุมมองในเรื่องการประยุกต์ความรู้นี้กับปัญหาที่มาจากงานวิจัยของอาจารย์หรือแนวคิดใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เป็นจริงในปัจจุบัน